

Izdavatelj in urednik:
Andrej Žumer,
nadučitelj in e. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 11.

Ljubljana, 1. rožnika 1891.

XXXI. leto.

Vsebina: Fr. Marolt — Brdo; Učitelja-voditelja uradne knjige. — J. Marn: Knjiga slovenska. — Listek. — Naši dopisi: Iz kamniškega okraja. — Z Brda. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Učitelja-voditelja uradne knjige.

1. Šolska matica (matrika).

○menjeni razpis e. kr. deželnega šolskega sveta govori v prvem odstavku:

„Posebno važno pred vsem je, da se ima natančni pregled vseh šologradnih otrok. V ta namen naj krajni šolski svet o jesenskih počitnicah popiše vse šologradne otroke svoje šolske občine brez razločka starosti, vere in domovinske pravice in sicer po všolanih občinah od hiše do hiše in naj potem te zapiše v šolsko matico kakor velevajo to dotične rubrike.“ —

Oglejmo si matico natančneje! Na prvi strani — dosedanji glavni poli — ima obseg šolske občine, t. j. imena všolanih političnih občin in v te spadajoče vasi ali sela z vsemi hišnimi številkami.*)

V 1. razpredel se vpišejo tedaj imena všolanih vasij in sel in sicer najboljše vasi in sela vsake politične občine po abecednem redu.

*) Glej obrazec A.

V 2. razpredel se vpišejo vse hišne številke dotične vasi po vrsti, a v 3. razpredel všolane politične občine, katere sestavljajo celoto: t. j. šolsko občino ali šolski okoliš.

Naslednje strani matice kažejo, kakó naj se šologradni otroci od vasi do vasi po hišnih številkah zaporedoma zapisujejo.*) Katere otroke pa gré v šolsko matico vpisovati?

Povodom statističnega popisovanja ljudskih šol l. 1890. je odredilo naučno ministerstvo oziroma na ministersko odredbo z dné 12. sveč. 1884, št. 23122 (lit. 1), da se imajo v šolsko matico vpisovati le tisti šologradni otroci, kateri istinito bivajo v šolski občini (welche in der Schulgemeinde wohnen).

Otroci, kateri obiskujejo iz sosednih občin šolo, naj se vpišejo le v katalog (zapisnik). Vsekakor pa gré tudi zaradi preglednosti za te otroke napraviti v matici poseben oddelek z naslovom: „Šolo-

*) Glej obrazec B.

godni otroci iz sosednih šolskih občin, kateri se pravi matici doveže. Ta oddelek bodi, kakor lastna matica vedno v redu; ako dojde kak tuj otrok v šolo, naj se vpiše dan, mesec in leto prihoda in kraj, od koder je došel. Istotako se označi izstop iz šole.

Kar se tiče uredbe šolske matice lastne šolske občine pri vpisovanju otrok, vlada tu razno mnenje in na vsaki šoli je urejena matica drugače. Ta vpisuje otroke po šolskih letih, brez ozira na politično občino ali vas, kar je pravilno; drugi uredi matico zopet po hišnih številkah, t. j. za vsako hišno številko jedne vasi odloči jeden ali dva lista v matici in tretji spisuje otroke zopet po všolanih vseh ali občinah, t. j. vsaki vasi odloči 5—10 listov matice ter vpisuje otroke v zaporednih hišnih številkah dotične vasi ali zaporednih vseh (po abec. redu) dotične politične občine.

No, težko je temu ali onemu uredbo njegove matice grajati, kajti vsak ima svoje „pravo“ in da je le pravilno sestavljena, bodi si že tako ali tako. Sicer je ta uredba največ odvisna od obsega šolske občine.

Vsekakor je za obširno šolsko občino boljše urediti matico po političnih občinah ali celó vseh, kajti mnogo truda dela šolovodji pregled in vodba take matice. Zato je najbolje, da si sestavi v svrhu natančnega in hitrega pregleda po vseh — starosti — spolu itd. poseben pripomoček, spregled ali — recimo — „ključ“, s katerega pomočjo najde takoj vsakega učenca ter zna, jeli vsakdanjec ali ponavljalec, obiskuje šolo dopoldne ali popoldne, ali je deček ali deklica. V to svrhu si oglejmo nekoliko natančnejše rubrike šolske matice!

V 1. rubriko vpiše se vas oziroma sêlo, v 2. hišno številko in v 3. politično občino, v katero spada šologodni otrok. V 4. rubriko se vpiše imê in priimek, v 5. dan, mesec in leto njegovega rojstva. V 6. rubriko se vpiše imê in stan roditeljev oziroma oskrbnikov in ako je recimo otrok

nezakonski ali sploh nima roditeljev, vpiše naj se tudi imê in priimek matere, oziroma reditelja ali oskrbnika.

Sedma rubrika, dan, mesec in letó — obsega dva oddelka; v prvi oddelok gre vpisati dan, mesec in leto šolskega vstopa, v drugi isto o izstopu. Drugi oddelok naj bi se radi tega, ker je na Kranjskem vsled ponavljalne šole izstop dvojen: iz vsakdanje in ponavljalne šole, delil zopet v dva oddelka, za izstop iz vsakdanje v ponavljalno šolo, in sploh izstop iz šole oziroma na § 15. šolskega in učnega reda.

Rubrika radi plače ali oproščenja ukovine je odpadla.

V opomnjo gre vpisovati:

a) Vzrok oproščenja šolskega obiskovanja in sicer dan, mesec, leto in številka odloka dotičnega c. kr. okrajnega šolskega sveta, kateri ga je obiskovanja oprostil. Vzrok oproščenja je različen: je telesno ali duševno nerazvit (pohabljen) — se privatno poučuje, obiskuje višjo ali obrtnijsko ali privatno šolo.

b) Ako se je otrok izselil v drugo šolsko občino, vpiše se dan, mesec in leto odhoda in kraj, kamor je namenjen.

c) Izpust iz šole pred izpolnjenim 14. letom vsled § 15. (2. odst.) šolskega in učnega reda.

d) Ako je otrok umrl (n. pr. „umrl na davici“, je utonil, i. dr.)

e) Ako je dobil izpustnico ali odhodnico v drugič, kajti ako dotični jedno od teh zgubi in se zglaší na novo, mora biti duplikat kolekovan. To naj se posebej označi.

f) Občina, kateri pripada šologodni otrok, ako v občini, kjer biva, nima domovinske pravice. Šolska matica in zapisnik se morata v točkah b, c, d vsikdar točno ujemati.

Vsled odloka c. kr. deželnega šolskega sveta, katerega smo vlansko leto povodom statističnega popisovanja ljudskih šol dobili, spadajo v matico, kakor že omenjeno, le tisti otroci, kateri v šolski občini bivajo; zato treba vsacega učenca ali šologodnega takoj črtati, kadar se v tujo šolsko občino preseli, zajedno pa dotič-

nemu šolskemu vodstvu uradnim pótém javiti zaradi daljnega šolskega obiskovanja dotičnega izseljenca. Nasprotno pa gre v šolsko matico vpisati šologodne otroke iz drugih občin, kateri pa v ta namen stanejo v šolski občini, da tukaj šolo obiskujejo, dasi po najnovejšem ministerskem ukazu ta šolska občina, oziroma krajni šolski svet ni vezan za njih izobražbo skrbeti.

Omenjeno je bilo, da je „ključ“ nekako sredstvo, s pomočjo katerega najde vsakdo tekom jedne minute vsacega učenca še tako obširne matice. Osobito je ta pripomoček neizogibno potreben za pregled obširne šolske občine. Kakó naj učitelj, vzlasti novinec, v taki matici najde takoj otrokove date, ako pride oče k njemu in ga prosi pojasnil.

V svrhu sestave tacega ključa naj si vodja matico paginira ter razdeli v popisne občine, slične političnim občinam. Za „ključ“ priredi si posebno polo čistega popirja. Vsaki taki občini odmeri toliko vodoravnih predalov, na kolikor straneh ima šologodne otroke jedne take vpisane.)*

Navpik razdeli si polo na osem rubrik. V prvo vpiše dotične strani matice, na katerih so vpisani šologodni otroci jedne občine; v drugo vpiše skupno število šologodnih otrok te občine po straneh matice in sicer ločeno: dečke in dekleta posebej; v tretjo vpiše število oproščenih po spolu ločene. To rubriko si razdeli po razmerah šolske občine. So n. pr. vasí, iz katerih imajo otroci oproščenje do izpolnjenega 7. leta; drugje zopet privatisti itd. Za vsak način oproščenja zasnovati gre novo rubriko.

V četrti rubriki vpiše istotako obiskujoče in oproščene ponavljalce po spolu, v peto imé popisne občine, katero kraje označi z rimsko številko (I., II. i. t. d.); v šesto imena v jedno popisno občino spadajočih vasíj in poleg teh v sedmo rubriko skupno število hišnih številk dotičnih vasíj. V zadnji, osmi rubriki, kakor tudi v popolnitvi vseh rubrik jedne — recimo popisne občine

*) Glej obrazec D.

I., je skupno število vsake posamezne rubrike in lep pregled. In kako tak pregled uporabljati? Prišel bi n. pr. oče iz Znojila šolovodjo vprašat, mu bode li možno za izpust svojega sina prositi, kateri bode menda po veliki noči 12. leto izpolnil. Vodja ima obširno — recimo 10 popisnih občin s kakimi 50timi vasmi broječo šolsko občino in slučaj nanese, da ta otrok ravno njegovega razreda ne obiskuje. Pregled mu kaže, da spada Znojilo v popisno občino I. (Lukovica) ter da se nahajajo otroci te občine na straneh 2, 9, 20, 34, 40, 52, 60 šolske matice. Ali ni lahko najti dotičnega otroka, ko pregled kaže, kje naj ga v matici išče?

Istotako služi ta pregled šolovodji v svrhu šolske statistike, kateri treba koncem vsacega šolskega leta vedno predale polniti! Tu ima že lepo pregledno število šologodnih in šoloobiskujočih vsakdanjih in ponavljalnih šolarjev, ima število oproščenih, da, tudi vzrok zna, zakaj je toliko in toliko oproščenih.

Ali ni ta pregled res pravi pravcati „ključ“ šolske matice? Po potrebi da se ta ključ tudi razširiti. Res zahteva začetkom nekoliko truda, a trud ta lajša šolovodju poznejše delo.

Šolska matica mora imeti koncem vsacega šolskega leta poseben pregled šologodnih in šoloobiskujočih otrok.)* Ta pregled naj se — zadnji čas — koncem prvega šolskega četrtletja v red spravi in pravilno izgotovi.

Tiskani formulari sedanje šolske matice obsega le jeden tak pregled. Zato naj šolovodja skrbi, da se ob napravi nove matice doveže nekaj pol čistega popirja za take preglede.

Kjer ima šolovodja manj obširno šolsko občino — navadno na jednorazrednicah, tam je bolje urediti matico po šolskih letih. Za sestavo po posameznih hišnih številkah, akoravno je istotako pravilna, pa se ne moremo ogrevati; osobito bi dala taka sestava na večrazrednicah preobilo truda in pisanja.

Francísek Marolt — Brdo.

*) Glej obrazec C.

(Glavna pola.)

Šolska matica

jednorazredne ljudske šole na Brdu. Od šolskega leta 1876/7. do 1893/4.)*

Obrazec A.

Ta šolska občina obsega:

Vasi	Hišne številke*)	Politične občine
Brdo	1, 2, 3.	Lukovica
Čeplje	4, 5, 6, 7, 8, 11, 14, 15, 16.	"
Lukovica	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22.	"
Podpeč	1, 18, 23.	"
Prapreče (Gorenje)	10, 11, 12, 13, 15.	"
Prapreče (Spodnje)	3, 4, 5, 6, 8, 9, 16.	"
Selo	23, 24, 25, 26, 27.	"
Znojilo	10, 9, 13.	"
Dupelnje	1, 3, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.	Rafočče
Rafočče	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.	"
Straža	14, 16, 17, 18, 19, 20.	"
Vrhovlje	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14.	"
Bobovnik	1.	Spodnje Koseze
Gorenje	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10.	" "
Gradišče	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 19, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29.	" "
Hrib	18, 19.	" "
Koseze (Spodnje)	11, 12, 13, 15, 15, 16.	" "
Laze	30.	" "
Preserje	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.	" "
Videm	17, 20, 21, 22.	" "
Vrh	1, 2, 21, 25.	" "
Vrhé	9, 10.	" "

*) Podrtih hiš št. naj se črtajo.

*) Do črte je naslovna stran matice.

V a s	Hiš. št.	Občina	Ime in priimek šolagodnega otroka	Dan, mesec in leto roj- stva	Ime in stan roditeljev ozir. rediteljev	Dan, mesec in leto			O p o m n j a
						šolskega vstopa	šolskega izstopa iz	vsakd. šole pon. šole	
Šolsko leto 1890—91. (roj. leta 1883, in 1884. — ponavljalna šola za šolsko leto 1890—7)									
Gradišče	26.	Spodnje Koseze	Kraj Marija	16./10. 1883.	Bostjan gostac.	16./9. 1890.	—	—	Se izselila v kraškiško š. občino (Trnava) 2. 10. 1890. Se zopet oglasila 2. 11. 1891.
Rafoče	14.	Rafoče	Barle Janez	28./10. 1883.	Marija pos.	—	—	—	Oproščen za š. l. 1890—91 (c. kr. okr. š. svet v Kamniku 12. 9. 1890, št. 845).
Čeplje	7.	Lukovica	Masel Matija	18./2. 1884.	Matija kajzar.	16./9. 1890.	—	—	Umrli za davico 15./11. 1890.
Preserje	8.	Spodnje Koseze	Lebar Francisek	24./3. 1884.	Janez 1/2 z.	—	—	—	Oproščen š. obiskov., ker je po- habljen.
Duplehje	16.	Rafoče	Grčar Marija	6./4. 1884.	Alojzij z.	16./9. 1890.	—	—	
Spodnje Prapreče	9.	Lukovica	Tav Ivanka	12./4. 1884.	Francisek 1/2 z.	16./9. 1890.	—	—	
Lukovica	14.	Lukovica	Capuder Valentin	9./5. 1884.	Markec Jarnej 1/2 z. (oskrbnik).	16./9. 1890.	—	—	

Obrazec C.

P r e g l e d

Šolagodnih in šoloobiskujočih otrok šolske občine **Brdo** v šolskem letu 1890—91.

Tekoče število	I m é všolane v a s i (s ě l a)	Šolagodnih otrok je za				Šoloobiskujočih otrok je v			
		vsakd. šolo		pon. šolo		vsakd. šoli		pon. šoli	
		dečkov	deklic	dečkov	deklic	dečkov	deklic	dečkov	deklic
1.	Brdo	4	2	—	—	—	1	—	—
2.	Bobovnik	1	—	—	—	—	—	—	—
3.	Čeplje	4	5	—	2	2	4	—	1
4.	Dupelnje	5	10	2	1	3	6	1	1
5.	Gorenje	3	3	—	—	3	3	—	—
6.	Gradišče	10	14	3	2	9	12	2	1
7.	Hrib	1	—	—	—	1	—	—	—
8.	Koseze Spodnje	1	2	1	—	—	1	—	—
9.	Lukovica	15	13	3	3	9	10	2	1
10.	Laze	—	—	2	1	—	—	2	1
11.	Prapreče Zgornje in Spodnje	6	12	2	1	4	10	1	1
12.	Preserje	2	1	—	1	1	1	—	1
13.	Podpeč	2	1	1	—	2	1	1	—
14.	Rafolče	15	16	5	3	12	14	3	3
15.	Selo	—	6	—	2	—	5	—	1
16.	Straža	1	2	1	—	1	1	1	—
17.	Videm	2	2	—	1	2	2	—	—
18.	Vrh	2	3	—	—	2	2	—	—
19.	Vrhé	—	—	—	—	—	—	—	—
20.	Vrhovlje	7	4	—	3	6	4	—	3
21.	Znojilo	2	2	—	1	2	1	—	1
Skupaj		83	98	20	21	59	78	13	15
		181		41		137		28	

K l j u č

Obrazec D.

šolske matice za šolsko leto 1890—91.

Stran v matici	Število obiskujočih		Število oproščenih zaradi								Število ponavljalcev				Popisna občina	V njo spadajoče vasi in sêla	Ima hišnih števil	Skupno število šolo obiskujočih otrok	
			duš. neraz.		teles. pohab.		privat. pod.		čez turo hoda		obisk.		opršč.					d.	dl.
	d.	dl.	d.	dl.	d.	dl.	d.	dl.	d.	dl.	d.	dl.	d.	dl.				d.	dl.
1	2	3								4				5	6	7	8		
2	2	6	1	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	2	Lukovica	Brdo	3		
9	4	4	2	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	Čeplje		9			
20	6	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	Lukovica		20			
34	2	6	2	—	1	—	—	—	—	1	2	—	1	Zgornje Prapreče		5	19	32	
40	2	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	Spodnje Prapreče		7	4	5	
52	2	4	2	—	—	—	1	3	—	—	2	—	1	Sêlo		5			
60	1	3	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	Znojilo		3			
skup.	19	32	9	3	2	3	3	3	—	—	4	5	2	4	—	—	52	23	37
4														II.	Dupelnje	13			
6															Rafolče	31			
10															Straža	6			

Knjiga Slovenska

V

XIX. veku.

*

V izvéstju L. mestne deške šole pri sv. Jakobu v Ljubljani je spisal M. Močnik l. 1865 pomenljivo razpravo: „Odgojevanje nekaj in sedaj“ (Tov. str. 228); l. 1868: „Zanemarjeni otroci v našem mestu“ (Tov. str. 251). L. 1869 je prišla

posebej na svetlo njegova „Zemljepisna začetnica“, ponatis iz „Uč. Tov.“ l. 1868—69. V Ljubljani. 8. str. 194 (Vid. Tov. l. 1879 str. 96). L. 1869 je pomagal Praprotniku sestaviti nemški del v A b e c e d n i k u slovensko-nemškem;